

Gyrithe Lemches tale ved møde i Dansk Kvindesamfund

Taler

Gyrithe Lemche
Forfatter og
kvindesagsforkæmper

Dato

3. december 1908

Gamle Maal og nye Krav

Der løb et Skib af Stabelen, - det var engang i forrige Aarhundrede, 1871, - stille og saa temmelig ubemærket. Men dog var der ved det Skib noget at mærke sig: Det havde kun Kvinder ombord. Og der var ogsaa en og anden, som med et Skuldertræk spurgte om »Maalet« for Rejsen. - »Kvindens Selvstændighed« - blev der svaret; og de, som havde spurgt, smilede, thi for dem kunde der lige saa godt være svaret: »Fantasiens Land«. Men Skibet fortsatte sin Kurs støt og stilfærdig, og Aar efter Aar tog det flere Kvinder ombord, og de, som stod paa Kysten, begyndte lidt efter lidt at holde Øje med Skibet. Saa hændte det en Dag, at Kvinderne hejsede et Flag i Mastetoppen, og nu blev der stor Opstandelse i Land, og Kikkerterne kom frem; men da Folk fik at læse, hvad der stod i Flagdugen, blev Opstandelsen endnu større, og nogle vendte sig bort i Forargelse, andre vred sig af Latter, thi der stod: »Det sædelige Lighedskrav«. - Ja, der var et særdeles oplyst Hoved, som sagde: »Det er ikke Mennesker, som sejler der, det er Engle, og Maalet er Paradisets Strande.« - Men Skibet blev ved at sejle, og Skibet sejler den Dag i Dag, og pløjer Vandet tungere og dybere, fordi der stadig er flere ombord. Men jo dybere Kølen skærer Vandet, jo større Bølger lader den efter sig, og Bevægelsen forplanter sig helt ind til Kysten, saa Folk paa Land faar Sprøjtet i Ansigtet. Og de ser ud over Vandet, hvor det gynger og vipper, og nogle raaber ud efter Skibet: »Der er Strømkæntring, læg Roret om«, og andre raaber: »Tag Lods ombord«. Og Lodsbaaden piler allerede ud fra Land. Men ogsaa paa Skibet begynder flere at faa Betænkeligheder og foreslaar at høre Lodsens Mening om Vinden og Farvandet, og andre mener det raadeligst at stryge Flaget og forandre Kursen. Men den gamle Besætning ser ubekymret paa alt det, som vipper og gynger derude bag. »Det er ikke andet end Kølvandssprøjt«, siger de. »Det er Tegn paa, at nu pløjer vi dybt.« Det er paa

Opfordring af Dansk Kvindesamfunds Bestyrelse og en Del af dets Medlemmer, at jeg tager Ordet her i Aften for at indlede den Diskussion, som skal vise os, om Dansk Kvindesamfund endnu styrer samme Kurs, som i Halvfjerdserne, toner samme Flag som i Firserne, vedkender sig de samme Formaal, som Gang efter Gang har sat Dansk Kvindesamfunds Præg paa vor Lovgivning lige op til den seneste Tid, eller om det efter 37 Aars Sejlads har faaet nyt Land i Sigte og besluttet sig til at kaste nogle af sin Ungdoms Idealer overbord for at gøre Plads for en ny Tids nye Krav. Som Udgangspunkt vil jeg vælge den ledende Artikel i »Kvinden og Samfundet« af 30. Okt., hvori Fru Wilckens har givet os en kortfattet Skildring af den tyske Moderskabsforsikringsbevægelse, thi det forekommer mig, at jeg her finder de Punkter, hvorom en Diskussion som den foreslaaede væsentlig vil komme til at dreje sig; og jeg vil tillade mig for Tydeligheds Skyld at citere Slutningslinierne af bemeldte Artikel, hvori gives et sammentrængt Referat af den yderliggående tyske Gruppes Fordringer: »Lad Staten forsikre alt Moderskab ved at lægge en Skat paa alle voksne Mænd og Kvinder og give et bestemt aarligt Bidrag til hvert Barn, der lever (300 Mrk!). Hæv Forskellen paa ægte og uægte børn, lad alle Børn være lige for Loven. Ægteskabet vil da være ophævet som lovbunden Institution, men de ideale Magter vil derfor ikke være stødte fra Tronen.« Herefter vil jeg forsøge at trække Linierne op for Dansk Kvindesamfunds hidtidige Virken og Formaal og prøve ad denne Vej at finde det Standpunkt, som det forekommer mig, at Dansk Kvindesamfund konsekvent maa indtage overfor den tyske Kvindebevægelses yderliggaaende Krav.- Dansk Kvindesamfund stiftedes som bekendt i Aaret 1871 med det Formaal at virke for Kvinders Uddannelse til Selverhverv og Forbedring af deres Stilling i Familie og Samfund. Disse Bestemmelser har bl. a. sat Frugt i Handelsskolen for Kvinder, oprettet af Frk. Caroline Testman 1872 og Tegne- og Kunstindustriskolen for Kvinder, oprettet af Professor og Professorinde Klein 1876. Man sammenholde med dette for Øje hvad Fru Wilckens meddeler om et tysk Tidsskrift, som for nogle Aar siden udsatte Præmie for Besvarelsen af Spørgsmaalet: »Hvorledes forsørger jeg mine ugifte Døtre?« og fik Svaret: »Ved at uddanne dem til Selverhverv«, og man vil forstaa, hvor betydeligt et Forspring Kvindesagen her hjemme har haft for den tyske. Dette maa være os en Trøst, naar vi nu ser os distancerede af Moderskabsforsikringstanken. Men Dansk Kvindesamfund tog i sine Bestræbelse ikke alene Sigte på de ugifte Kvinders Tarv, ogsaa for de gifte Kvinder gjorde det sig til Talsmand. Som ligestillede Arbejdsfæller skulde Mand og Hustru værne om Hjem og Børn. Derfor maatte Kvinden dygtiggøres til at varetage sin Del af Forsørgerpligten. Husmødrekursus i Madlavning, i Skrædder-

og Linnedsyning oprettedes, - men samtidig maatte hun frigøres for sit Afhængighedsforhold til Manden, - Loven om Hustruens Raadighed over selverhver-vede Midler, Loven om gift Kvindes Myndighed bærer Vidnesbyrd om Dansk Kvindesamfunds Bestræbelser i denne Retning; men først med Loven om gift og ugift Kvindes kommunale Valgret ser vi disse Bestræbelser kronede med Sejr. Thi med Loven om gift Kvindes kommunale Valgret er det Princip blevet anerkendt, som laa til Grund for Dansk Kvindesamfunds aarelange Virksomhed i Hjemmenes Tjeneste. Hustruens Arbejde i Hjemmet og for Børnene er blevet ligestillet med Mandens Arbejde udenfor Hjemmet; den Skat, som Manden yder af sit direkte Erhverv, betragtes som ydet ogsaa af Hustruens indirekte Erhverv, og paa Basis af denne Betragtning maade er der blevet Hustruen tildelt den skatteydende Borgers kommunale Rettigheder. Men er Kvindens Arbejde i Hjemmet og for Børnene saaledes blevet ligestillet med Mandens udenfor Hjemmet, saa maa de ogsaa begge betragtes som Forsørgere, og konsekvent maa ogsaa Husbondens forskellige Særrettigheder bortfalde, thi Forsørgerbyrden er ikke længer hans alene, og det vil sikkert kun blive et Tidsspørgsmaal, naar ogsaa denne Ulighed mellem Ægtefæller forsvinder. Men ud fra denne Betragtning maade, som er den eneste med Valgretsprincippet overensstemmende, læser man med Undren følgende hos Fru Wilckens: »Med Rette kræver Manden nogen Erstatning for Forsørgerbyrden af Hustru og Børn: Husbondret, større Raadighed over Børnene o. s. v. Gift Kvinde kan ikke bære Halvdelen af Udgifterne ved Familiens Underhold; Børnenes Fødsel, Opfostring, Hjemmets Pasning stiller hende højst ulige med Manden paa Arbejdsmarkedet . . . «Jeg forudsætter selvfølgelig, at denne Udtalelse staar alene for den tyske Kvindebevægelses Regning, thi en dansk Kvinde kan umulig efter Loven om gift Kvindes kommunale Valgret dele en Anskuelse, der strider i den Grad mod denne Lovs Aand; og det forekommer mig da, at vi ogsaa i denne Anskuelse ser et Bevis paa, hvor langt den tyske Kvindebevægelse maa staa tilbage for vor hjemlige i Moderlighed og sund Ligevægt, naar den ovenikøbet kan gribe til en saa fortvivlet Løsning som - jeg citerer atter Fru Wilckens - »at overskære den økonomiske Navlestræng, som forbinder Faderen med Moder og Barn, for at alle Kvinder kan blive lige«. - Blot Tanken om en saadan Operation faar det til at løbe den besindige Læser koldt ned ad Ryggen, og man maa uvilkaarlig mindes Holbergs berømte Ord om Patienten, som døde, »men Feberen forlod ham ganske, thi det var os kun om at gøre den at fordrive.« Den foreslaaede Navlestrængskur forekommer i det mindste mig saa skrækkelig, at jeg synes, Feberen vilde have været at foretrække; og jeg kan ikke noksom prise vore hjemlige doktores, at de ogsaa havde en Tanke tilovers for Patientens Liv.

Og jeg ved ikke noget bedre at ønske de tyske Kvinder end, at deres Lovgivere engang maa udvise lige saa megen sund Sans som vore, da de gav os gifte Kvinder den kommunale Valgret og Valgbarhed som en sen men billig Anerkendelse af vort hjemlige Arbejdes Betydning for Slægt og Samfund og saaledes uden Vanskelighed løste Spørgsmaalet om gifte og ugifte Kvinders borgerlige Ligestilling. Men tilbage til Dansk Kvindesamfunds Virken og Formaal. Som alle levende Væsener har ogsaa Dansk Kvindesamfund haft sin Ungdomstid, og som bekendt er det Ungdommens kæreste Beskæftigelse at drøfte Problemer og vifte med Idealer. For Dansk Kvindesamfund faldt denne Ungdom lidt over Midten af Firserne. Bjørnson havde paa Kvindernes Vegne kastet sin »Handske« til de letlevende Mænd, og Kvinder indenfor Dansk Kvindesamfund fæstede med Begejstring Handsken paa deres Banner og skrev paa Flagdugen: »Det sædelige Lighedskrav«. - Bestyrtelse greb alle Sind, Kvindernes ikke mindst. De gamle følte sig foragede, de unge følte sig nærmest lidt flove paa deres krigerske Søstres Vegne, og Flertallet af Mænd morede sig kostelig. Jeg tror i det hele ikke Tiden dengang var moden til at forstaa Rækkevidden af det Krav, Dansk Kvindesamfund gjorde til sit, og jeg tvivler om, at Dansk Kvindesamfund selv forstod det, thi - som Dr. Brandes skeptisk skrev: »For at den Lighed, Handskekvinderne tilstræbte, kunde tænkes naaet, maatte begge Køns indre og ydre Liv her i Norden, saavel deres Følelser som deres Vaner og Vedtægter have undergaaet en betydelig Forandring.« Ingen, ikke engang Kvindesagskvinderne selv, drømte dengang om de Undere i Retning af Kønnenes Ligestilling, som nu fast daglig foregaar for vore Øjne og gør det tænkeligt, at, ligesom det 19. Aarhundrede gav Dr. Brandes Ret, saaledes vil engang det tyvende Aarhundrede give Handskekvinderne Ret. Det synes i al Fald i Øjeblikket, som om Kønnene er ved at bytte Roller.

I 1887 var det Kvinder, som rejste det sædelige Lighedskrav og indledte den »Sædelighedspassiar«, som gav Dr. Brandes Anledning til at sige: »Man tænke sig, at vi er naaet saa vidt i aandelig Henseende, at naar en fremmed spørger os: »Hvad sysselsætter nu mest Sindene deroppe i Eders smaa Samfund?« - saa maa man bide sig i Læben for ikke at svare: »Jo, vi render rundt og passer paa hverandres Kønsliv. Vor Hovedsysselsættelse er Bekymringen for, at andre ikke tilfredsstiller denne deres Drift.« I dette Aar 1908 er det Mænd, som rejser, ikke det sædelige men det usædelige Lighedskrav paa Scenen og i Forsamlingerne, og Dr. Brandes Ord dengang om Kvinderne kan fortræffelig komme til Anvendelse paa disse Mænd. Vi sætter f. Eks., at vore Søstre i det internationale Kvindeforbund spurgte os: »Hvad sysselsætter nu mest Sindene oppe i Eders

lille Samfund?« Maatte vi da ikke bide os i Læben for ikke at svare: »Jo, der er nogle unge Herrer, som er bekymrede over, at ikke alle Kvinder faar deres Drift tilfredsstillet«. - Ja, i den Grad har Tidernes Hjul drejet sig, at disse forhenværende Handskekvinder nu forundrede ser til hverandre og spørger med Uvilje: »Skal vi nu til at diskutere det erotiske Problem? - har vi ogsaa Tid til det?« - Thi i alle de mellemliggende Aar har Dansk Kvindesamfund lært den Livets Kunst, som byder at tie med sine Idealer og leve dem i Handling; den Kunst, som en Statsmand har udtrykt i Ordene: Tal aldrig derom! Tænk altid derpaa.-Men hvorledes har saa Dansk Kvindesamfund levet sine Idealer? - Det har levet dem i sit Arbejde for Kvindens aandelige og økonomiske Selvstændighed. Thi kun den med Manden ligestillede Kvinde kan rejse det sædelige Lighedskrav. Og dette Arbejde har omfattet saavel de gifte som de ugifte Kvinder. For at Ægteskabet skulde blive det idealeste Udtryk for Samliv mellem Mand og Kvinde, maatte det revolutioneres fra Kælder til Loft. Murene var gode nok, men Inventaret forældet og ubrugeligt. Herhen virkede de Love, jeg før nævnede, som Frugter af Dansk Kvindesamfunds Bestræbelser: Hustruens Myndighed, hendes Raadighed over selverhver-vede Midler, og hendes Adgang til kommunal Valgret og Valgbarhed. - Endnu staar meget tilbage, ingen ved det bedre end Dansk Kvindesamfund selv, inden Huset kan staa færdigt, saaledes som vi saa det i vor Ungdoms Drømme, men ingen af os tvivler om, at indenfor Ægteskabets Mure og kun indenfor disse Mure gror Betingelserne for Danmarks Fremtid. Der er Mennesker, som gyser, hver Gang de hører Ordet: en Mur; der er Mennesker, som dokumenterer deres Frisind ved at protestere imod alle Baand og Skranker og ikke desto mindre stadig selv forsynder sig mod deres Næstes Frihed ved gladelig at vandre ind over hans Plankeværk. Det kan være meget fortræffelige Mennesker, elskværdige i Omgang, forfriskende at slaa et Par Timer ihjel med, men det er daarlige Samfundsborgere, ja, jeg betænker mig ikke paa at kalde dem Samfundets Snyltere. Thi de er de første til at nyde Samfundslivets Goder, men de vægrer sig ved at yde det Vederlag, som er Betingelsen for disse Goder. De raaber, hver Gang Vederlaget af kræves dem, deres: Lader os vende tilbage til Naturen! Lader os tage vore Kvinder i Flæng, som de Wilde, - lader os tage for os af Livets Goder, som de Wilde. - Bort med Ægteskabet, som gør Kærligheden til et Monopol, bort med Lovene, som er frie Mennesker uværdige o. s. v. i det uendelige. Lader os vende tilbage til Naturen. - Men selv har de aldrig fattet den Naturens uforanderlige Lov, som byder: »Fremad og aldrig tilbage«. Lige saa lidt, som de selv formaar at flygte fra Kulturens Goder, tilbage til Dyremenneskets Lov, ligesaa lidt formaar Menneskeslægten at flygte fra noget Trin af sin Udvikling til

det, som ligger bag. Toget gaar videre og bestandig videre, som det lige til denne Dag er gaaet. Fra Rov og Plyndring til frivillig Deling, fra Sværd og Kanoner til Spade og Maskiner, fra Mænd og Kvinder i Flæng til en eneste Mand og en eneste Kvinde. I dette Tog har Dansk Kvindesamfund indtil denne Dag haft sin Plads; med Glæde er det gaaet frem fra Udvikling til Udvikling, har set, hvad det anede i Drøm, udfolde sig i Dagens Virkelighed, større og mangfoldigere, end hvad det havde vovet at haabe, - nu synes det pludselig, som stoppede vi op; - er det os, som ikke længer kan se? eller er den Vej, som udpeges os en Irgang, der fører tilbage? - Dette Spørgsmaal rejser sig for os i Kravet om Kvindens erotiske Frigørelse; formuleret af den tyske Kvindebevægelses yderliggaaende Fløj i Paastanden om: hver Kvindes Ret til at have et Barn.

Lad os da se lidt nærmere paa denne Ret, som tillader en Kvinde at leve sammen med sit Barn for 300 Mark, paa dansk 270 Kr. om Aaret uden Hjælp af Faderen. Ja, vi kan jo hurtig blive enige om at pleje sit Barn, have det hos sig om Dagen, kan hun i de fleste Tilfælde ikke, naar hun selv maa være ude om sit Erhverv; thi for 270 Kr. kan ikke den sparsommeligste Moder skaffe Føde og Klæder, Husly og Brændsel til sig selv og sit Barn; hun maa altsaa give det fra sig i Vuggestuer, Asyl og andre Børneinternater. Statsanstalterne vil træde i Hjemmenes Sted, og Moderens Ret til at have et Barn vil straks blive reduceret til, Moderens Ret til at faa et Barn. Men saa er vi straks inde paa Akkorderinger med den Naturlov, som Kravet om hver Kvindes Moderret skulde støtte sig paa; thi Naturens Lov byder, at Moderen beholder sine Børn hos sig, saa længe de ikke kan klare sig selv; og kan ikke Forholdene tillade hende det, saa vil Retten til at faa et Barn ingen Lykke bringe hende, men kun Sorg og Besvær, og hun vil snart søge den unaturlige Udvej at forhindre Barnets Tilblivelse, hvilken Udvej jo ogsaa den frie Kærligheds Lægprædikanter giver direkte Anvisning paa. Men lad os saa bare være fri for disse Deklamationer om Naturlovenes Efterlevelse! Jeg kan ikke med min bedste Vilje se, at Kvinderne har nogen Fordel af at ombytte ægteskabelig Afhængighed med denne saakaldte økonomiske Uafhængighed, og jeg kan kun se, at et stort Antal af Børn, som før havde et Hjem, saa tarveligt det end kunde være, i saa Fald vil være uden Hjem. - Saa er der Mændene tilbage, og jeg tvivler ikke om, at mange af dem til én Begyndelse i det mindste vil føle denne nye Ordning som en stor Befrielse og se at faa saa megen Glæde som mulig ud af deres Assurancepræmie, ligesom jeg heller ikke tvivler om, at der staar Mænd bag denne »Samfundssag« - men jeg tror ogsaa, og jeg véd, at et stort Antal af Mænd vil foretrække Samlivet med deres Børns Moder og betragte Arbejdet til Familiens Underhold som en Ret, ingen

Statsgaranti skal tage fra dem; og disse Mænd og deres ulovlige Hustruer vil danne ganske de samme Hjem, som de gode Ægteskaber dannede, og Verden vil se op til dem med dobbelt Agtelse og Beundring, fordi de ifølge den ny Ordning er blevne Undtagelser, og der vil i den offentlige Mening danne sig akkurat den samme Kløft mellem saadanne varige Samliv og de løse Forbindelser, som der nu er mellem gifte og ugifte Forhold. Skammen, som klæber ved de sidste, vil klæbe der ligesaa meget som før, og vi vil blot i Stedet for nu at skelne mellem ægte og uægte Børn, til den Tid skelne mellem Børn, som har en Fader og Moder, og Børn, som kun har en Moder, og Fordelen vil som før være paa de førstes Side. Intet vil være vundet, men usigelig meget vil være tabt. Loven skrives ikke for dem, som bærer Loven skreven i deres Hjerter. Men den skrives for de svage, de skrøbelige, som trænger til en stærk Haand for at holde sig oppe, og den skrives for de hensynsløse, de overgribende, som uden Lovens Skranker vilde træde de smaa og svage under Fødder. Disse sidste er det, som i første Linie vil nyde godt af en Samfundsordning med Moderskabsforsikring og en Opløsning af Familieforholdet. Enhver Kvinde, som de finder det værd at eje, vil de betragte som deres Prise og forlade hende, saa snart et nyt Bytte frister dem; - og hvis ingen anden frister dem, hvis hun formaar at holde dem fast, saa vil de vaage over hendes Troskab, skinsygere end nogen Ægtemand over sin Hustrues, gøre hende ufriere i hendes selvstændige Hjem end nogen Hustru i sin Mand's Hjem, fordi ingen Lov mere forpligter hende til Troskab. Kvinden vil i et saadant Forhold blive sin Elskers udbyttede Slave. - »Men,« hører jeg paa Forhaand indvende, »Kvindens voksende Selvstændighedsfølelse vil værne hende mod Mandens Overgreb. Den Mand, som misbruger hende, vil hun ganske simpelt lade gaa, der er jo intet økonomisk Baand imellem dem.« O, dette almægtige økonomiske Baand, som er Roden til alle ægteskabelige Ulykker og alle ugifte Mødres Nedværdigelse! Hvorfor har dog ikke nogen før været saa betænksom at operere det. væk? Ganske simpelt af den Grund, at Mændene lige saa længe Ægteskabet har bestaaet, har kendt Kvinderne meget bedre, end somme Kvinder nu synes at kende sig selv. De har vidst, at ingen Kvinde er saa vanskelig for en Mand at blive kvit som Elskerinden udenfor Loven, og ingen saa let at tage sig Friheder overfor som Hustruen med Loven paa sin Side. Fordi det til syvende og sidst slet ikke er det økonomiske Baand, som gør Kvinden til Slave af den Mand, hun elsker, men hendes egen Attraa, der er som den Ild, der ikke slukkes, den Orm, der aldrig dør. Derfor er den Frihed, Manden tilslænger sin Elskerinde, hende værre end Døden, derfor oprøres hun imod den og klamrer sig til ham indtil Nedværdigelse i sin Angst for at miste ham. Thi Naturen har slet ikke nedlagt i hende nogen Trang til denne Frihed, Naturen,

som kun kender ét Formaal, det levende Livs, har tværtimod fyldt hende med en evig Attraa til den Mand, som vakte hende, en Attraa, som trodser Fødselens Farer og Besværligheder for at sikre Slægtens fortsatte Bestaaen. Derfor rummer Hengivelsen ingen Frigørelse for Kvinden, som for Manden; den er for hende kun Middel til det Maal, som er Barnet. Mandens Maal er Kvinden, og for hendes Skyld elsker han Barnet, men Kvindens Maal er Barnet, og for Barnets Skyld elsker hun Manden, bevidst eller ubevidst, som den, der skal give hende Barnet, og naar hun har faaet Barnet, gaar al hendes Stræben ud paa at binde ham til sig i et Hjem for Børnene, og et saadant Hjem kan kun Ægteskabet, det varige Samliv, byde hende; derfor vilde det være en Latterlighed at ophæve Ægteskabet til Fordel for en erotisk Frigørelse, som i sig selv er en Chimære, fordi Kvinden til syvende og sidst slet ikke vil vide af den. Kvinden tilhører den Mand, som først har vakt hendes Attraa. Denne Naturens Lov, som ogsaa taler til os ud af det gamle Testamente i Ordene: Din Attraa skal være til Din Mand, - den kommer vi ikke uden om til Trods for alle vore økonomiske Foranstaltninger. Derfor, ve den Kvinde, som hengiver sig til en uværdig Mand; hun tager aldrig sig selv helt tilbage. Det er en forfærdelig Misforstaaelse, at en Kvinde bør følge blindt sit Hjertes Tilskyndelse, at hun hurtigst mulig bør rive sig ud af Erotikens Drømmetaager og stille sig Ansigt til Ansigt med Guddommen. Saa længe Leda gik drømmende omkring i Lunden ved den azurblaa Sø og ubevidst følte Gudens salige Nærhed, var hun selv fri og lykkelig som en Gud, - ja, jeg er ikke sikker paa, at hun ikke baade skrev Vers og komponerede, som saa mange unge Kvinder under erotisk Inspiration, - men fra det Øjeblik Suset af Svanevingerne fyldte Aftenstilheden omkring hende, og den guddommelige Fugl bruste ned imod hende, da var hun en Fange, afmægtig, prisgiven, saaledes som Kunstneren har fremstillet hende paa sit Billed; - og da den guddommelige Svane bruste videre paa sin Himmelflugt, som guddommelige Svaner har for Skik, - da var hun en ulykkelig, forraadt Kvinde. Saaledes ser Kvindens erotiske Frigørelse ud til Trods for alle økonomiske Navlestrængsoperationer. Og hvis nogen skulde synes, at det er saa sin egen Sag at bruge en Mythe som Bevisførelse, saa er jeg meget villig til at kalde Leda: Adamine Sørensen og den guddommelige Svane: en Løjtnant ved Husarerne. Thi det kommer i Hovedsagen ud paa ét. Hvad der i dette Forhold for Manden er et Moment, er for Kvinden en Begyndelse og en skæbnesvanger Begyndelse. »Det bødes der for i mange Aar, som kun var en stakket Glæde«, siger I. P. Jakobsen, og der er en anden Digter i vore Dage, Helge Rode, som siger med en Forstaaelse, der er finere, end nogen Kvindes kan være: »Jeg nynner og jeg bøder - mit sølverhvide Slør, - det gemmer alle Kvinder, - naar Pignedrømmen dør.« -

Jeg siger, Gud hjælpe den Kvinde, som fik sit Slør saa ilde medtaget, at det ikke mere lader sig bøde men hænger som Pjalter mellem hendes afmægtige Hænder. Thi hun gemmer det alligevel ikke bort; om Synet af det slider og river i hendes Hjerte, hun tager det alligevel frem i sine ubevogtede Øjeblikke og breder det over sine Knæ og prøver at føje de sønderrevne Traade sammen igen; thi det er sit eget, ukrænkede Menneskebillede hun tilbeder i det Slør; og end ikke den varsomst elskende Mand kan skaane hende for Synet af det sønderrevne Slør, men hans Kærlighed alene gør hende det muligt at bøde Sløret, medens hun sagte nynnende lader det glide mellem sine Hænder. Derfor skal vi handle varligt med den unge Kvinde, som det er givet os at værne, forstaa, at hendes Pige-drøm er et Klenodie, som, en Gang mistet, aldrig gives hende tilbage; en Rigdom, hvis Minder hun kan leve paa ogsaa i Armodens Dage, og vi skal advare hende mod de Røster, som vil bilde hende ind, at denne Drømmetid er af det onde, usund og unaturlig og lokke hende til hurtigst mulig at gøre en Ende paa den; thi langt, langt hellere maa hun fortsætte sin Pige-drøm lige op i den sene Alders Dage end faa den sønderrevet for bestandig i et uværdigt Kærlighedsforhold. Jeg véd nok, det siges saa raskt, at tager hun fejl den første Gang, saa kan hun ja prøve én, ja to, ja tre Gange endnu. - Ja, hvis hun er saa lykkelig at blive vraget første Gang, thi, som jeg sagde før: de færreste Kvinder formaar at tage sig selv tilbage; Naturens ubarmhjertige Lov holder dem fast. Samfundets Udvikling gaar ikke i Retning af større Frihed for den enkelte, tvertimod, den gaar i Retning af at indskrænke den enkeltes Frihed til Fordel for det almene Vel. Kan Kvindens erotiske Frigørelse ikke opnaaes uden paa Slægtens Bekostning, saa vil den skade det almene Vel og blive en Hindring paa Udviklingens Vej; og den maa da som alle Hindringer fjernes. Dette sidste er saa indlysende, at det ikke er værd at spille Ord paa. Men Mandens og Kvindens Ligestilling paa alle Omraader maa da ogsaa en Gang medføre, at Manden frivillig paalægger sig selv de Indskrænkninger, som Samfundet fordrer af Kvinden i Slægtens Navn; - kan og vil han gøre det? - Ja, det Spørgsmaal vil først staa paa Dagsordenen, naar en Gang Mand og Kvinde, jævnbyrdige paa alle Omraader, enes om Betingelserne for en ny og bedre Samfundsordning. Og indtil den Dag kan Dansk Kvinde-samfund rolig lade det sædelige Lighedskrav hvile uden derfor at stryge sit Flag, stadig tro imod de Ord: Tænk altid derpaa, tal aldrig derom, - og vedblive at forfølge sit Maal: Kvinders Selvstændighed. Thi i denne Selvstændighed ligger den eneste erotiske Frigørelse for Kvinden. Den Kvinde, som har lært gennem Arbejde og Udvikling at elske sin Selvstændighed saa højt, at den virkelig bliver et Offer, hun bringer den Mand, hun elsker og det Hjem, hun med ham vil skabe, hun er allerede erotisk frigjort, hun bliver aldrig sin Elskers Slave, og

hendes Attraa bliver hende ikke til Nedværdigelse, men en evig Kilde til Fornylelse for dem begge. Det er derfor i fuld Overensstemmelse med sin Værnen om Hjem og Familieliv, at Dansk Kvindesamfund har arbejdet paa at udvikle Selvstændighedsfølelsen hos den unge Kvinde og søgt at aabne hende Adgang til Erhvervslivets forskellige Omraader og de Borgerrettigheder, som Manden hidtil har siddet alene inde med. Jo bedre udrustet hun staar til at tage Livskampen op,- jo større maa den Kærlighed være, som faar hende til at ombytte sit selvstændige Arbejdes Byrder med Byrderne, som Fælleshjemmet lægger paa hende. Thi Arbejdet i Hjemmet og for Børnene bør, saa længe Forholdene kræver det, være Hustruens første Opgave. Og saa stor er min Tillid til Naturens Røst i hende, at jeg tror, at end ikke den selvstændigste Kvinde vil betænke sig paa at adlyde den og sætte al sin Intelligens og Energi ind paa at løse Hjemmets lige saa vanskelige Opgaver, saa vi paa denne Maade vil faa selvstændigere Hustruer og forstandigere Mødre. Paa Kravet om Kvindens saakaldte Erotiske Frigørelse, maa Dansk Kvindesamfund da svare: Kvindens Ret til at have et Barn er illusorisk udenfor et ægteskabeligt Samliv; hendes Ret til at faa et Barn vil hverken komme hende selv eller Barnet tilgode, men i Tidens Løb føre til Børneforhindring og Affolkning; - og som sidste, men i Øjeblikket væsenligste, Indvending: Kvindens erotiske Frigørelse vil ødelægge Resultaterne af Kvindens sociale Frigørelse. - Thi, naar hver Kvinde skal være hver Mands Prise, og hver Mand hver Kvindes Attraa, saa kan der ikke skabes Arbejdsfred paa alle de Omraader, hvor Mand og Kvinde skal arbejde sammen som Kammerater. Forstyrrende Momenter af indgribende Natur vil sprede Interessen, hvor den skulde samle sig om Arbejdet alene, Arbejdsevnen vil svækkes, Udbyttet forringes, og Offentligheden vil tabe Tilliden til den indbyrdes Uafhængighed, som er Betingelsen for Samarbejdet mellem Mænd og Kvinder. Og hvis saa Skylden i det enkelte Tilfælde er: hun er den, som vil blive fortrængt, hun vil om kortere eller længere Tid erfare, at man ikke har Brug for hendes Arbejde, og alle hendes tilkæmpede Adkomster vil blive værdiløse for hende. Hun vil billedlig talt vende tilbage til Muddergrøften med Udsigt til at leve af sin erotiske Frigørelse. - Nej, skal Dansk Kvindesamfund tage Kvindens erotiske Frigørelse med ombord, vil den blive Liget i Lasten, som faar Skuden til at synke. Og det vilde af flere Grunde være en skæbnesvanger Misforstaaelse af Frihed og Fremskridt, om Dansk Kvindesamfund nu af Kravene derude fra lod sig drive ud af sin Kurs. Thi vel skal en Forening holde Skridt med Tiden og Udviklingen, men den skal ogsaa vise den Alvor at forfølge sine oprindelige Maal og ikke ved den første Kastevind sejle avet om. Dansk Kvindesamfund, som har været med til at udarbejde Loven af dette Aar om uægte Børns

Retsstilling og i sit Udkast har tilstræbt at højne Faderens Ansvarsfølelse ved at paalægge ham forøget Underholdningsbidrag til Barnet, kan ikke interessere sig for, endsige tage Del i en Bevægelse der, som den tyske Moderskabsforsikrings, vil forfuske Faderens Ansvar over paa Staten og paalægge Moderen, mod et utilstrækkeligt Vederlag, Barnets Underholdning plus hendes egen Assurancepræmie; - og Dansk Kvindesamfund, som endnu i sidste Juni Maaned har indsendt til Regeringen Udkastet til en Lov om Forbedring af det ægteskabelige Forhold ved Ægtefællernes retslige Ligestilling, kan ikke gaa ind paa Tanken om Ægteskabets Afskaffelse uden saa at sige med ét Slag at være sejlet Kompasset alle Stregerne rundt. - Ikke alle de Røster, der anmelder sig selv som det yderste Frisinds Herolder, er lige paalidelige. Den, som et Øjeblik har været ved at lade sig indfange af Moderskabsforsikringens tilsyneladende saa humane og demokratiske Tankegang, behøver blot at stifte Bekendtskab med det Krav, som i Tyskland sejler i dens Køl vand, Kravet om Udslettelse af Straffeparagrafen for Fosterfordrivelse og Ret for Kvinden til paa ethvert Tidspunkt at bestemme over sit Fosters Skæbne, og han eller hun vil straks forstaa, at hele den yderliggaaende tyske Kvindebevægelse kun er at ligne med visse revolutionære Udskejelser, bag hvilke Reaktionen ligger paa Lur med sin Hestefod synlig for hver den, som har Øjne at se med - eller - for ikke at tage Tingen slet saa alvorlig, - at ligne med et sygeligt, ekscentrisk Fænomen, en Slags utilregnelig Tungetale, kun farlig ved sin Evne til at kompromittere den Sag, den giver sig ud for at tjene. Nej, lad Dansk Kvindesamfunds gamle, prøvede Skib støt forfølge sin Kurs og tone sit Flag, selv om der ogsaa herhjemme skulde hæve sig flere og flere Røster for andre Formaal, lad os uden at blinke se tilbage paa alt det, som vipper og gynger der bagude og svare de bekymrede Sjæle: »Det er ikke andet end Kolvandssprøjt, thi nu pløjer vi dybt, vi har Danmarks Fremtid ombord.«

Kilde

“Kvinden og samfundet” nr. 1, 2 og 3, 1909, Kvinfos kvindearkiv

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gyrithe-lemches-tale-ved-moede-i-dansk-kvindesamfund>